3. Гудзевич А.В., Стефанков Л.І. Центр природничо-географічної освіти на Поділлі: особливості формування та реалії. Освіта на Поділлі: минуле та сьогодення» (до 100-річчя заснування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського) : матеріали XXIII Всеукраїнської історико-краєзнавчої конференції. Вінниця, 2011. С. 48-53.
4. Гудзевич А.В. Географічне краєзнавство в регіональному вимірі. Роль краєзнавства у соціально-економічному і культурному розвитку регіону: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. 10-12 жовт. 2012 р., Вінниця. Вінниця, 2013. С.192-193.
5. Гудзевич А.В. Регіональні наукові школи як чинник забезпечення ефективної реалізації природничо-географічного знання. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 4. Географія і сучасність [зб.наукових праць] / ред рада: В.П. Андрущенко (голова). К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. Вип. 20 (32). С. 46–53.
6. Гудзевич А.В. Природничо-географічна освіта і наука у педвузі (до 40–річчя природничо-географічного факультету). Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія. Тернопіль: СМП «Тайп». №2 (випуск 37). 2014. С. 4–11.
7. Гудзевич А.В., Г.І. Денисик, Б.Д. Панасенко. Особливості функціонування кафедри фізичної географії в процесі підготовки вчителя географії та екології. Освіта на Поділлі: минуле та сьогодення» (до 100-річчя заснування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського): матеріали XXIII Всеукраїнської історико-краєзнавчої конференції. Вінниця, 2011. С. 80-82.
8. Шищенко П.Г. Південно-Західний (Київський) відділ Російського географічного товариства: створення, заборона українства. Географія та економіка в рідній школі. 2000. №3. С. 41-45.
9. Шищенко П.Г., Денисик Г.І. Українське географічне товариство (13.02.1873–13.02.2023). Україна і світовий географічний рух. Вінниця: ТОВ ТВОРИ. 2024. 228 с.

Віктор Косаківський, Володимир Волощук, Владислав Курбанов

З ІСТОРІЇ АРХЕОЛОГІЧНО-ЕТНОГРАФІЧНОГО ГУРТКА ПРИ КАФЕДРІ КУЛЬТУРИ, МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН ФАКУЛЬТЕТУ ІСТОРІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО (ДО 25-РІЧЧЯ ВІД ЧАСУ СТВОРЕННЯ)

Анотація. *У статті висвітлено діяльність археологічно-етнографічнго гуртка при кафедрі культури, методики навчання історії та спеціальних історичних дисциплін Факультету історії і міжнародних відносин Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського з 2001-2026 рр. Особливу увагу приділено науковій діяльності учасників гуртка.*

Ключові слова: *ВДПУ ім. М. Коцюбинського, археологічно-етнографічний гурток, В. А. Косаківський, майстер-класи, наукова робота.*

Viktor Kosakivskyi, Volodymyr Voloshchuk, Vladyslav Kurbanov

FROM THE HISTORY OF THE ARCHAEOLOGICAL AND ETHNOGRAPHIC CLUB AT THE DEPARTMENT OF CULTURE, METHODS OF TEACHING HISTORY AND SPECIALISED HISTORICAL DISCIPLINES AT THE FACULTY OF HISTORY AND INTERNATIONAL RELATIONS OF THE VINNYTSIA STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY NAMED AFTER MYKHAILO KOTSYUBINSKYI (ON THE 25TH ANNIVERSARY OF ITS FOUNDING)

***Abstract**. This article examines the activities of the Archaeological and Ethnographic Society attached to the Department of Culture, History Teaching Methodology and Special Historical Disciplines at the Faculty of History and International Relations of the Mykhailo Kotsyubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University from 2001 to 2026. Particular attention is paid to the research activities of the Society's members.*

***Keywords**: M. Kotsyubynsky State Pedagogical University, Archaeological and Ethnographc Society, V. A. Kosakivskyi, masterclasses, research work.*

Гурткова робота – важлива ланка навчальної та наукової роботи зі студентською молоддю. Її мета і завдання полягає у поглибленому вивченні окремих аспектів археології, етнографії та краєзнавства, переважно, Східного Поділля. Вагоме місце, при цьому, займають заняття, що дають можливість практично опанувати окремі види декоративно-прикладного мистецтва українського народу, і таким чином зберегти їх для прийдешніх поколінь.

Археологічно-етнографічний (етнографічний, етнографічно-археологічний) гурток було створено чверть століття тому у 2001 р. Спочатку він працював при Народознавчому центрі, який діяв у складі кафедри української та зарубіжної культури музично-педагогічного факультету Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (далі – ВДПУ). З 2006 р. – при кафедрі етнології Інституту історії, етнології і права (ІІЕП) (нині – Факультет історії і міжнародних відносин (ФІМВ)). Згодом при кафедрах філософії, соціально-політичних дисциплін та етнології, а також – кафедрі історії та культури України. Нині – при кафедрі культури, методики навчання історії та спеціальних історичних дисциплін ФІМВ [4, с. 121-122].

У різні роки його учасники – студенти 1-4 курсів Інституту філології і журналістики / Факультету філології і журналістики (ІФЖ/ФФЖ) та Інституту історії, етнології і права / Факультету історії і міжнародних відносин (ІІЕП/ФІФВ), переважно спеціалізації «Українознавство» [11. с, 87-88].

Робота гуртка проводиться за двома напрямами. Перший – виготовлення витинанки, писанки, глиняної іграшки, кошика з лози, павука з соломи тощо. Другий – наукові доповіді пов'язані з археологічним та історико-етнографічним вивченням рідного краю та його топонімікою.

Також гуртківці активні учасники багатьох наукових конференцій. Так, у 2003 р. Народознавчим центром проведено Міжнародну науково-практичну конференцію «Народна культура Поділля в контексті національного виховання». За результатами конференції у 2004 р. видрукувано збірник наукових праць. Серед його авторів значна кількість студентів-гуртківців:

Наталя Черняк, Ірина Рогальська, Наталя Мазуренко, Світлана Поляруш, Максим Пилипак та інші [17].

У науковому збірнику «Матеріали до етнології Поділля: польові дослідження» (Вінниця, 2005), який сформовано переважно на результатах польових фольклорно–етнографічних досліджень студентів спеціалізації «Українознавство» вміщено і статті учасників гуртка: Максима Пилипака, Сергія Довганя тощо [16].

У збірнику «Подільське традиційне ткацтво» (Вінниця, 2009) вміщено статті гуртківців: Віталія Рудя, Богдана Сауляка, Наталії Шпак, Катерини Онуфрійчук, Юлії Бойко [20].

У матеріалах XXII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції «Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження» (Вінниця, 2009) опубліковано наукові розвідки гуртківців: Віталія Рудя, Богдана Сауляка, Наталії Шпак [5].

Впродовж 2010 – 2019 рр. на базі гуртка проведено 10 наукових конференцій. На них з доповідями виступали як гуртківці, так і студенти, не члени гуртка. У квітні 2010 р. вони взяли активну участь в університетській студентській науковій конференції по кафедрі етнології. Матеріали конференції опубліковано окремим науковим збірником. У ньому вміщено 38 студентських досліджень, зокрема: Світлани Антонець, Тетяни Блиндур, Юлії Бойко, Ольги Деркач, Олени Зарічнюк, Юлії Кольцової, Яни Куржос, Катерини Онуфрійчук, Наталії Постоловської (ІФЖ), Богдана Сауляка, Наталії Шпак, Богдана Гульчака, Котика Олексія, Віталія Рудя (ІІЕП). Науковий редактор збірника – Віктор Косаківський, відповідальний редактор – Віталій Рудь (студент 4 курсу ІІЕП), літературний редактор – Катерина Онуфрійчук (студентка 4 курсу ІФЖ) [21].

Гуртківець Богдан Сауляк (5 курс ІІЕП) у 2010 р. взяв участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт, яка проходила у м.Харків. Він посів ІІІ місце.

У 2013/2014 навчальному році було 16 гуртківців. Володимир Гайдук, Соболевська Яніна і Бойко Євген активно включились в експедицію до сс. Мурафа Шаргородського р-ну і Довжок Ямпільського р-ну. Гуртківці виступили з результатами польових студій на студентській щорічній науковій конференції «Проблеми етнології, фольклористики й археології Поділля» – 14 студентів; 7 Кирило-Мефодіївських читаннях (м. Уфа, Росія) – 3 студенти (Володимир Гайдук, Вадим Василенко, Людмила Кліщук); Другі археологічні читання (м. Меджибіж) – 2 студенти (Віталій Іванчишен, Сергій Очеретний); 25 Вінницькій Всеукраїнській науковій історико-краєзнавчій конференції – 2 студенти (Ольга Михальчишина, Ірина Кучер) [12, с. 3].

З 2015 р. староста гуртка – студент 2 курсу ІІЕП Дмитро Ленчук. Він активно вникав у вивчення трипільської культури. Брав участь у двох археологічних експедиціях минулого польового сезону. Також займався реставрацією трипільської кераміки з колекції «археологічної лабораторії» ІІЕП. Реставровані ним посудини нині експонуються у Музеї археології Вінниччини ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

У 2015/2016 навчальному році в гуртку було 8 гуртківців 1-4 курсів ІІЕП і ІФЖ. Проведено 8 занять. Головними доповідями були «Археологічні

дослідження трипільського поселення в с. Бернашівка» та «Археологічні дослідження Северинівського скіфського городища» Сергія Очеретного [14].

Дмитро Ленчук (2 курс ІІЕП) та Андрій Варгатий (4 курс ІІЕП) виступали на Четвертих археологічних читаннях, які пройшли у грудні 2015 р. у смт Меджибіж на Хмельниччині, з доповідями: «З історії вивчення та дослідження пам'яток етапу ВІ-ВІІ трипільської культури в Середньому Побужжі», «До історії археологічного дослідження території Деражнянського району на Хмельниччині» [1].

Гуртківцями підготовлено три статті до «Вісника студентського наукового товариства інституту історії, етнології і права»: Дмитро Ленчук (2 ІІЕП) – «Пам'ятки середнього етапу трипільської культури на Поділлі: історіографія питання»; Павло Педін (2 ІІЕП) – «Старообрядництво Поділля: історіографія питання». Юлія Прадівляна (4 ІІЕП) – «Кельти в історії України: історіографія питання».

У 2016/2017 навчальному році було 12 гуртківців, 1-5 курси ФІЕП і ФФЖ. Проведено 16 занять гуртка. Староста гуртка – студент 3 курсу ФІЕП Ленчук Дмитро. Цього ж року Андрій Варгатий (5 курс), Олена Танадайчук (3 курс), Олена Загоруй (3 курс), Павло Педін (3 курс), взяли участь у 27 Вінницькій Всеукраїнській науковій історико-краєзнавчій конференції [13, с. 21].

Гуртківці приймали також активну участь в житті кафедри, ФІПУ та ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Окремі заняття проводилися спільно з гуртком «Автентична вишивка на народне мистецтво», який вела Наталія Шпак-Косаківська, заслужений майстер народної творчості України, етнограф, викладач Вінницької обласної станції юних натуралістів. Робота проводилася відповідно договору про співпрацю кафедри із Вінницькою обласною станцією юних натуралістів.

У 2017-2020 рр. студенти-гуртківці взяли участь у наукових конференціях: 15 Подільська наук. іст.-краєзн. конференції, присвяченій 100-річчю Української революції 1917-1921 рр.; 100-річчю заснування Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (Кам'янець-Подільський, 2017) (Дмитро Ленчук); «Роль національних природних парків в розвитку туризму. Всеукр. наук.-практ. конф. Національний природний парк «Кармелюкове Поділля»» (Чечельник, 20-22 вересня 2018 р.). (Павло Педін, Дмитро Ленчук); «Вінниччина: Минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження. ХХХ Вінницька Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф.» (30 листопада 2019, Вінниця) (Наталія Бельдій).

У 2019/2020 навчальному році проведено 10 занять гуртка. Староста – Дмитро Ленчук [14, с. 12].

З початком пандемії COVID-19, а згодом і повномасштабного вторгнення Росії на територію України, навчання перейшло у дистанційний формат. Цей нелегкий період для нашої країни суттєво вплинув на освітній процес та діяльність археологічно-етнографічного гуртка зокрема.

У 2024/2025 навчальному році розпочався новий етап у житті гуртка із поверненням до очного формату навчання. Перший склад учасників був сформований під керівництвом, старости Антона Прокопчука. На засіданнях гуртківці почали опановувати основи підготовки наукових доповідей, камеральної обробки археологічного матеріалів та реставраційних робіт з

керамікою. Також проводилися майстер-класи з виготовлення традиційних виробів, зокрема «павуків», піші екскурсії по місту і походи до музеїв.

З початком 2025/2026 навчального року склад гуртка поповнився новими учасниками, старостою обрано Олега Кондратюка.

Наступна зустріч відбулася з ініціативи новачків, які підготували доповіді на теми: “Пам’ятки археології та історії м. Нова Одеса” (Владислав Курбанов) та “Біографія археолога Івана Івановича Зайця” (Ілля Березюк, Микола Стасюк). На третьому засіданні відбувся майстер-клас із виготовлення «павуків» з соломи – традиційного оберегу української культури.

З початком другого семестру старостою було обрано Володимира Волощука. Продовжуючи серію майстер-класів, гуртківці розпочали виготовлення глиняних антропоморфних жіночих статуеток трипільської культури, кошиків з лози, писанок тощо.

Актуальною формою роботи гуртка є екскурсії. Так, Віктор Косаківський провів екскурсію за маршрутом «Замкова гора — Миколаївська церква» (11 березня). В процесі екскурсії гуртківці зібрали підйомний матеріал у вигляді фрагментів кераміки трипільського та слов’янського часу, а також обмазку від жител періоду енеоліту. Оглянули традиційну трибанну українську церкву, побудовану в стилі козацького бароко та оточену кам’яним захисним муром. В радянський період церква стала складовою частиною Вінницького обласного краєзнавчого музею, де розміщувалася етнографічна експозиція.

Гуртківці презентують результати досліджень власних родоводів., знайомлячи з методикою польових доліджень та різнотипними джерелами (опитування, онлайн-ресурси та архівні матеріали тощо).

Однією з найбільш значущих серій засідань для гуртківців, як майбутніх істориків та археологів, стала робота з керамікою, а саме з її камеральною обробкою та інвентаризацією. Загалом було обліковано 113 ящиків різноманітних артефактів, які походять з різних розвідок і розкопок.

Володимир Волощук, Владислав Курбанов та Артем Ямковий взяли участь у IV Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти «Регіональні студії української історії» (ВДПУ, 10 квітня 2026 р.). Теми доповідей: «Топоніміка с. Крикливець Крижопільської СТГ Тульчинського району Вінницької області», «Пам’ятки археології Новоодеської МТГ Миколаївського району Миколаївської області», «Традиційна сорочка Житомирського Полісся (сер. XIX — сер. XX ст.): за матеріалами етнографічних досліджень».

На наступних засіданнях було представлено три доповіді. Зокрема, . Данило Мартинов продемонстрував результати розкопок Павла Хавлюка Заячівського могильника черняхівської культури в с. Клекотина Мурафської СТГ Жмеринського району (колишнє с. Заячівка), де було виявлено та досліджено 15 могил. Також він представив схеми всіх знайдених артефактів та план розкопу. Володимир Волощук ознайомив гуртківців з особливостями топонімів, пов’язаних із с. Крикливець. На основі зібраних свідчень місцевих жителів йому вдалося систематизувати назви кутків села, вулиць, колодязів, копанок, річок, ставків, урочищ і полів, а також частково встановити історію їхнього походження. Віктор Косаківський представив результати власних і спільних з іншими науковцями досліджень. На зустрічі він презентував свою

дипломну роботу, кандидатську дисертацію, звіт, польовий щоденник археологічних розкопок, журнал обліку пам'яток експедиції у с. Буша 2007-2009 рр., колективну монографію «Легенди з-над Сивого Бужка», а також один із фондів свого особистого архіву. Усі присутні змогли на наочному прикладі ознайомитися з матеріалами археологічних та етнографічних досліджень, дізнатися про труднощі, з якими можна зіткнутися під час проведення наукової роботи.

Віктор Косаківський провів для гуртківців екскурсію за маршрутом «Історико-архітектурний комплекс "Мури" — Музей-садиба Михайла Коцюбинського» (21 квітня, 2026 р.).

У травні у ВДПУ відбувся День відкритих дверей, у якому взяли участь Володимир Волощук і Владислав Курбанов, знайомлячи відвідувачів із діяльністю археологічно-етнографічного гуртка. Були представлені нагороди з приватної колекції Владислава Курбанова. Також на заході демонструвались археологічні артефакти, зібрані Віктором Косаківським під час експедицій.

Гуртківці активно відвідують виставки, присвячені культурі національних громад Поділля. Зокрема, такою стала виставка «Магія азербайджанського килима», яка була організована братами Сеймуром і Теймуром Абушевими у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї. Сеймур Абушев є власником однієї з найбільших колекцій азербайджанських килимів в Україні. Було цікаво не лише почути про особливості азербайджанського килимарства, а й переконатися в тому, що деякі аспекти їх виготовлення в Україні та Азербайджані мають спільні риси [7, с. 3-51.]

Однією з знакових подій для гуртківців – Володимира Волощука, Владислава Курбанова, Данила Мартинова, Миколи Стасюка стала археологічна практика у складі Археологічної експедиції Вінницького обласного краєзнавчого музею, яка проходила з 21 по 31 липня 2026 р. у м. Вінниця під керівництвом завідуючої відділом археології музею Яни Короленко. Ці польові роботи стали продовженням рятівних археологічних досліджень, проведених у 2021 р. на вул. Магістратській, 52, під час яких було виявлено п'ять об'єктів XVII–XVIII ст., а також окремі знахідки доби бронзи. Серед отриманих матеріалів особливий інтерес становила колекція кераміки, окремі зразки якої подібні до знахідок, виявлених під час досліджень подвір'я Домініканського монастиря (2013–2015, 2018, 2023 рр.) Метою цьогорічних розкопок було завдання, простежити поширення культурного шару XVII – початку XVIII ст. та перевірити наявність матеріалів доби бронзи за межами вже дослідженої території [10].

У 2026/2027 навчальному році роботу гуртка продовжили в оновленому складі. Старостою було обрано Владислава Курбанова.

За 25 років діяльності гуртка частина його членів продовжила свою наукову діяльність у різних напрямках і стали кандидатами історичних/філологічних/мистецтвознавчих наук у галузі археології, етнології, української літератури та мистецтвознавства.

У 2011 р. Максим Пилипак закінчив аспірантуру ІМФЕ ім. Рильського НАН України та захистив дисертацію на тему «Весільна обрядовість Східного Поділля середини XIX – початку XXI століття: типологія, специфіка, динаміка

та географія побутування (на матеріалі картографування)». Кандидат історичних наук, зі спеціальності 07.00.05 – етнологія [19].

Богдан Сауляк у 2015 р. закінчив аспірантуру ІМФЕ ім. Рильського НАН України і захистив дисертацію на тему «Розвиток деревообробних ремесел Східного Поділля кінця XIX – початку XXI ст.». Кандидат історичних наук, зі спеціальності 07.00.05 – етнологія [23].

У 2016 р. Вадим Василенко, аспірант Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, захистив дисертацію на тему «Модифікація травми в українській еміграційній прозі другої половини XX століття». Кандидат філологічних наук, зі спеціальності 10.01.01 – українська література [3].

У 2016 р. Віталій Іванчишен, аспірант ІМФЕ ім. М. Рильського НАН України, захистив дисертацію на тему «Каменетесний промисел Східного Поділля кінця XIX – початку XXI ст.: побутовий та сакральний виміри». Кандидат історичних наук, зі спеціальності 07.00.05 – етнологія [9].

Лілія Жеребецька (Пасічник), аспірантка ІМФЕ ім. Рильського НАН України, у 2016 р. захистила дисертацію на тему «Ювелірне мистецтво України XX – початку XXI століття (історія, стилістика, персоналія)». Кандидатка мистецтвознавства, зі спеціальності 26.00.01 - теорія та історія культури (мистецтвознавство) [18].

У 2018 р. Віталій Рудь, аспірант ІА НАН України, захистив дисертацію на тему «Трипільська культура півдня лісостепової зони у межиріччі Південного Бугу та Дністра (етапи BII-CI)». Кандидат історичних наук, зі спеціальності 07.00.04 – археологія [22].

Аспірантка ІМФЕ ім. Рильського НАН України Катерина Онуфрійчук (Бех) у 2021 р. захистила дисертацію на тему «Міська весільна обрядовість українців: трансформації та тенденції сучасного розвитку (друга половина XX-початок XXI століття)». Кандидатка історичних наук, зі спеціальності 07.00.05 – етнологія [2].

У 2025 р. Дмитро Ленчук, аспірант ВДПУ ім. М. Коцюбинського, захистив дисертацію на тему «Археологічна спадщина П. І. Хавлюка – дослідника Східного Поділля». Доктор філософії, зі спеціальності 032 Історія та археологія [15].

Сергій Довгань закінчив аспірантуру в ІМФЕ ім. М. Рильського НАН України, написав дисертацію по народній архітектурі Середньої Наддніпрянщини, був Вченим секретарем ІМФЕ ім. М. Рильського НАН України. Згодом став завідувачем Музею-архіву народної культури українського Полісся Державного наукового центру захисту культурної спадщини від техногенних катастроф у м. Київ. Учасник АТО/ООС на сході України. Призваний на військову службу під час мобілізації 24 лютого 2022 р., Загинув 7 червня 2023 р. під час виконання бойового завдання поблизу с. Садки Сумської області [8].

Отже, чверть століття пройдене членами археологічно-етнографічного (етнографічного, етнографічно-археологічного) гуртка свідчить про високу активність його учасників. А два основних напрямки роботи – прикладний і науковий дають можливість впевнено рухатись вперед. Прикладом можуть бути гуртківці, які стали науковцями у різних галузях.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Археологічні студії «Межибіж»: науковий щорічник - 4'2015) / За ред. А.М. Трембіцького, О.Г. Погорільця. Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2015. 423 с.
2. Бех К. Міська весільна обрядовість українців: трансформації та тенденції сучасного розвитку (друга половина XX-початок XXI століття). Автореф. дисер. на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Київ, 2021. 20 с.
3. Василенко В.С. Модифікація травми в українській еміграційній прозі другої половини XX століття. Автореф. дисер. на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Київ, 2016. 20 с.
4. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (1912-2012): Ювілейна книга / Редколегія О.В. Шестопалюк (голова) [та ін.]: Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця : ДП «Державна картографічна фабрика», 2012. 224 с.
5. Вінниччина: Минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження: Матеріали XXII Вінниц. наук. іст.-краєзн. конф., 22 жовтня 2009 р. Вінниця, 2009. 582 с.
7. Волощук В. Щоденник роботи археологічно-етнографічного гуртка ФІМВ ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2026. 65 с. (Рукопис).
8. Довгань Сергій Олексійович. Згурівська селищна рада Броварського района Київської області. Герої Згурівщини. *[Електронний ресурс]. Режим доступу*: https://zgurivska-gromada.gov.ua/dovgan-sergij-oleksijovich-14-33-38-09-04-2024/
9. Іванчишен В.Р. Каменетесний промисел Східного Поділля кінця XIX – початку XXI ст.: побутовий та сакральний виміри. Автореф. дисер. на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Київ, 2016. 21 с.
10. Короленко Я., Археологічна експедиція Вінницький обласний краєзнавчий музей. [*Електронний ресурс.] Режим доступу*. https://www.facebook.com/share/p/1BMGnaWwa7/
11. Косаківський Віктор Афанасійович. *Відомі випускники* / Упоряд. Гандзюк В.О. Вінниця : ТОВ Меркьюрі-Поділля, 2017. С. 87-88.
12. Косаківський В.А. Про роботу етнографічно-археологічного гуртка у 2013/2014 навчальному році. Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2014. 5 с. (рукопис).
13. Косаківський В.А. Звіт про науково-педагогічну діяльність за 2016-2017 навчальний рік. Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2017. 24 с. (рукопис).
14. Косаківський В.А. Звіт про науково-педагогічну діяльність за 2017-2020 рр. Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2020. 25 с. (рукопис).
15. Ленчук Д.М. Археологічна спадщина П. І. Хавлюка – дослідника Східного Поділля. Дисер**.** на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Вінниця, 2025. 480 с.
16. Матеріали до етнології Поділля: Польові дослідження. Вип. 1. / За наук. ред. В.А. Косаківського. Вінниця, 2005. 148 с.
17. Народна культура Поділля в контексті національного виховання: Зб. наук. пр. / Ред. кол. Н.Л. Іваницька та ін. Вінниця, 2004. 400 с.
18. Пасічник Л. Ювелірне мистецтво України XX – початку XXI століття (історія, стилістика, персоналія). Автореф. дисер. на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Київ, 2016. 20 с.
19. Пилипак М.А. Весільна обрядовість Східного Поділля середини XIX – початку XXI століття: типологія, специфіка, динаміка та географія побутування (на матеріалі картографування). Автореф. дисер. на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Київ, 2011. 19 с.
20. Подільське традиційне ткацтво: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 30 верес. та 1 жовт. 2008 р. / Ред. кол.: Т.О. Цвігун, В.А. Косаківський (наук. ред.), О.І. Назарець. Вінниця : НОВА КНИГА, 2009. 152 с.: іл., 16 с. кол. іл.
21. Проблеми етнології та археології України: Матеріали звіт. студент. наук. конф. 8 квітня 2010 р. / Ред. кол.: В.А. Косаківський (наук. ред.), В.С. Рудь (відп. ред.), К.М. Онуфрійчук (літ. ред.). Вінниця: RuViKos, 2010. 132 с.

22. Рудь В.С. Трипільська культура півдня лісостепової зони у межиріччі Південного Бугу та Дністра (етапи BII-CI)». Автореф. дисер. на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Київ, 2018. 18 с.
23. Сауляк Б.М. Розвиток деревообробних ремесел Східного Поділля кінця XIX – початку XXI ст. Автореф. дисер. на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Київ, 2015. 21 с.

Віталій Гандзюк

ЧАСОПИС «ЕКОНОМІЧНЕ ЖИТТЯ ПОДІЛЛЯ» В ІСТОРІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРЕСИ

Анотація. *У статті розглянуто історію становлення та відродження часопису «Економічне життя Поділля», перший номер якого вийшов у 1913 році, а поновлене видання побачило світ у серпні 1997 року. Висвітлено передумови появи журналу в умовах активізації господарського життя Подільської губернії, його тематичне спрямування, організаційні зміни та припинення діяльності в період революційних потрясінь. Проаналізовано зміст першого номера відновленого видання, його редакційні орієнтири й прагнення продовжити традицію висвітлення економічних процесів регіону.*

Ключові слова: *Поділля, Вінниччина, регіональна преса, економічна журналістика, земство, історія періодики, «Економічне життя Поділля», краєзнавство.*

Vitalii Handziuk

THE PERIODICAL «ECONOMIC LIFE OF PODILLIA» IN THE HISTORY OF THE REGIONAL PRESS

Abstract. *The article examines the history of the establishment and revival of the periodical Economic Life of Podillia, the first issue of which was published in 1913, while the relaunched publication appeared in August 1997. It highlights the preconditions for the emergence of the journal amid the intensification of economic activity in Podillia Governorate, its thematic focus, organizational changes, and the cessation of its activities during the revolutionary upheavals. The article analyzes the contents of the first issue of the revived publication, its editorial principles, and its intention to continue the tradition of covering the region's economic processes.*

Keywords: *Podillia, Vinnytsia region, regional press, economic journalism, zemstvo, history of periodicals, Economic Life of Podillia, local history.*

Регіональна періодика є важливим джерелом для вивчення історії окремих територій, їхнього господарського розвитку, суспільних відносин і культурного життя. На сторінках місцевих видань відображаються економічні процеси, проблеми виробництва й торгівлі, діяльність установ, зміни в законодавстві та погляди сучасників на перспективи розвитку краю. Особливу цінність становлять часописи, які не лише інформували читачів, а й ставили за мету систематизувати відомості про регіон і сприяти розв'язанню його господарських проблем.